

MAKROEKONOMIA

Wskaźniki gospodarcze nie są wiedzą tajemną

Dowiedz się, jakie podstawowe mierniki warto śledzić, by skutecznie przewidywać zmiany koniunktury gospodarczej.

Marian Gorynia

Nauki ekonomiczne dostarczają przedsiębiorcom niezwykle szeroki wybór wskaźników gospodarczych. Sztuką jest umiejętna selekcja tych, które są spójne z charakterystyką i celami przedsiębiorstwa. Dlatego na potrzeby tego artykułu przyjąłem podział na cztery grupy: w pierwszej przedstawię wskaźniki, których znajomość jest istotna w działalności bieżącej; w drugiej – wskaźniki odnoszące się do różnych poziomów systemów gospodarczych (gospodarka globalna, regionalna, narodowa, branżowa itp.); w trzeciej – wskaźniki uwzględniające zarówno otoczenie zagraniczne, jak i krajowe; oraz w czwartej – wskaźniki analityczne i syntetyczne.

Perspektywa globalna

Krótkookresowe prognozy wzrostu gospodarki światowej są przygotowywane regularnie przez takie ponadnarodowe organizacje, jak Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, Komisja Europejska itp. Ich podstawowy składnik stanowią prognozy dynamiki produktu krajowego brutto poszczególnych krajów, które są następnie

sumowane, aby przedstawić sytuację całej gospodarki światowej. W tym przypadku można by więc w zasadzie mówić o światowym produkcie brutto. **Wskaźnik wzrostu PKB od dziesięcioleci poddawany jest totalnej krytyce, a jednak nie znaleziono lepszego syntetycznego narzędzia pokazującego, co się dzieło albo będzie się dzieło w gospodarce z perspektywy globalnej i lokalnej.**

Dane zawarte w raportach międzynarodowych instytucji mają charakter zagregowany i trudno je bezpośrednio przekładać na implikacje dla konkretnych branż, przedsiębiorstw czy wręcz poszczególnych konsumentów. Ich znaczenie jest jednak istotne i trudne do przecenienia, gdyż tego rodzaju raporty odgrywają dużą rolę w kreowaniu nastrojów, nastawienia, podejścia producentów, konsumentów, inwestorów, polityków itp. Jednym słowem tworzą ogólny podkład albo atmosferę, w jakiej będą się toczyły sprawy gospodarcze w danym roku. W ramach tych ogólnych prognoz podaje się informacje dotyczące m.in. kształtowania się bezrobocia, procesów inflacyjnych, stóp procentowych, deficytów/nadwyżek handlowych i płatniczych, wysokości długu publicznego, kursów walutowych, sytuacji na głównych rynkach surowcowych (na przykład

na rynku paliw) itp. Ponieważ interpretacja uśrednionych wskaźników dla gospodarki światowej jest utrudniona, często w omawianych raportach publikowane są prognozy wymienionych wskaźników, ale w rozbiciu na głównych graczy, do których zazwyczaj zalicza się gospodarkę USA, Unii Europejskiej, Chin, Japonii oraz różnych grup krajów klasyfikowanych ze względu na rozmaite kryteria, takich jak EMEA. W podobny sposób dezagregacja wskaźników całościowych może nastąpić w rozbiciu na poszczególne najważniejsze rynki towarowe, a zwłaszcza surowcowe.

Spojrzenie lokalne

Przy sporządzaniu raportów dotyczących konkretnego kraju można sobie pozwolić na większy stopień szczególności aniżeli w przypadku ogólnych wskaźników ekonomicznych dla gospodarki światowej. Jeśli chodzi o Polskę, mamy do czynienia z dwoma rodzajami raportów, dotyczącymi perspektyw wzrostu gospodarczego w krótkich i ewentualnie średnich okresach. Pierwszy z nich to raporty/prognozy przygotowywane lokalnie przez: rząd, Narodowy Bank Polski, *think tanki* (np. Polski Instytut Ekonomiczny),

CPI

CONSUMER PRICE INDEX

Średnioroczny wskaźnik zmiany cen towarów i usług konsumpcyjnych wyrażany w procentach. Jego wzrost oznacza spadek siły nabywczej pieniądza. Może wpłynąć na wzrost nominalnych przychodów i kosztów prowadzenia biznesu oraz wytwarzać presję na wzrost płac.

WIG

WARSZAWSKI INDEKS GIEŁDOWY

Główny indeks na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie oddający syntetycznie koniunkturę na rynku akcji. Oprócz niego występują m.in. WIG20, oddający zmiany na rynku akcji największych spółek, mWIG40 – akcje spółek średnich, sWIG80 – akcje spółek małych oraz szereg indeksów branżowych. Zmiany indeksów giełdowych uważane są za mierniki nastrojów panujących w gospodarce danego kraju.

poszczególne banki, stowarzyszenia, uczelnie czy nawet pojedynczych ekspertów. Drugą grupę stanowią opracowania instytucji zagranicznych (Bank Światowy, Komisja Europejska, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, banki inwestycyjne, agencje ratingowe itp.).

Wielość i różnorodność tych opracowań i ich pluralizm metodologiczny mają tę dobrą stronę, że porównanie, weryfikacja i synteza często rozbieżnych wyników pozwala na uzyskanie obiektywnego i wiarygodnego obrazu gospodarki i jej przyszłości. W tym przypadku lista wskaźników gospodarczych mocno się wydłuża i obejmować może takie mierniki, jak: stopa wzrostu PKB, stopa wzrostu inwestycji, stopa wzrostu wydatków konsumpcyjnych, prognoza inflacji, wysokość/zmiany stóp procentowych, prognoza sytuacji na rynku pracy, w tym wskaźniki migracji, prognoza kursu walutowego, wskaźniki wzrostu eksportu i importu, wskaźniki dynamiki zagranicznych inwestycji bezpośrednich przychodzących i wychodzących, wielkość i struktura budżetu państwa, wysokość deficytu budżetowego itp.

Oprócz tych wskaźników dużą popularnością mogą się cieszyć także wskaźniki syntetyczne, zagregowane, starające się ująć wiele zmiennych równocześnie i dzięki temu dać obraz wielowymiarowy w uproszczeniu sprowadzony do jednego wskaźnika. Należy tutaj wymienić przede wszystkim indeks PMI – Wskaźnik Menedżerów Logistyki (PMI®), uważany za wskaźnik wyprzedzający koniunktury. Jego nazwa jest akronimem pochodzącym od angielskiego sformułowania „Purchasing Managers’ Index”, które w dosłownym tłumaczeniu można określić jako „indeks siły nabywczej menedżerów”. Istota tego indeksu sprowadza się do przedstawienia aktywności menedżerów nabywających różne dobra i usługi na danym rynku. Wskaźnik ten opiera się na comiesięcznych badaniach starannie wyselekcjonowanych firm, reprezentujących największe, a także rozwijające się gospodarki na całym świecie. Główny wskaźnik PMI obliczany jest dla sektora przemysłowego oraz dla całej gospodarki. Stanowi średnią ważoną ze wskaźników posiadających następującą wagę: nowe zamówienia (30%), produkcja (25%), zatrudnienie (20%), czas dostaw (15% – wskaźnik odwrócony) oraz zapasy pozycji zakupionych (10%). PMI ma na celu przedstawienie za pomocą jednej liczby warunków gospodarczych panujących na rynku.

PMI jest tworzony zarówno dla poszczególnych gospodarek krajowych, jak dla grup krajów oraz dla całej gospodarki światowej. Indeks opracowywany jest w cyklu

PPI

PRODUCER PRICE INDEX

Procentowa zmiana poziomu cen dóbr produkcyjnych w kolejnych okresach, najczęściej liczona rok do roku. Wzrost PPI oznacza spadek siły nabywczej pieniądza. Może wpłynąć na wzrost nominalnych przychodów i kosztów prowadzenia biznesu oraz wytwarzać presję na wzrost płac.

WIBOR

WARSAW INTERBANK OFFER RATE

Stopa procentowa, po jakiej banki udzielają pożyczek innym bankom, ustalana każdego dnia roboczego. Wyznaczana jest jako średnia arytmetyczna wielkości oprocentowania podawanych przez największe banki działające w Polsce. Poziom WIBOR ma wpływ na wysokość oprocentowania kredytów i pożyczek.

miesięcznym. Badania są prowadzone według ujednoliconej metodologii, co zapewnia porównywalność wyników zarówno pomiędzy poszczególnymi krajami, jak i pomiędzy poszczególnymi badanymi okresami. Ustalanie wysokości wskaźnika odbywa się na podstawie anonimowych ankiet zebranych wśród menedżerów firm, które zdecydowały się przystąpić do badań. **Praktyka pokazała, że wyniki uzyskane podczas badania indeksu siły nabywczej menedżerów są dobrym prognostykiem przyszłych wyników PKB.**

Kolejnym wartym szczególnej uwagi wskaźnikiem opisującym stan gospodarki jest wskaźnik ufności konsumentów albo wskaźnik zaufania konsumentów, skrótowo nazywany indeksem CCI (ang. *consumer confidence index*). Indeks, opracowywany przez The Conference Board, amerykańską niezależną organizację badawczą, odzwierciedla postawy konsumentów i wyraża poziom optymizmu dotyczącego sytuacji gospodarczej kraju, przejawiającego się w wysokości oszczędności i wydatków konsumentów. Bazuje on na opinii 5000 gospodarstw domowych.

Podobne wskaźniki są opracowywane w różnych postaciach w wielu krajach, w tym także w Polsce. Należą do nich bieżący wskaźnik ufności konsumentów (BWUK), opisujący obecne tendencje konsumpcji indywidualnej,

CCI

CONSUMER CONFIDENCE INDEX

Indeks opracowywany przez The Conference Board, amerykańską niezależną organizację badawczą, odzwierciedla postawy konsumentów i wyraża poziom optymizmu dotyczącego sytuacji gospodarczej kraju, przejawiającego się w wysokości oszczędności i wydatków konsumentów.

PMI

PURCHASING MANAGERS INDEX

Wskaźnik Menedżerów Logistyki uważany za wskaźnik wyprzedzający koniunktury. Indeks ilustruje poziom siły nabywczej menedżerów i w ten sposób odzwierciedla aktywność przedsiębiorstw nabywających różne dobra i usługi na danym rynku.

oraz wyprzedzający wskaźnik ufności konsumenckiej (WWUK), oddający oczekiwane w najbliższych miesiącach tendencje. Oba są przygotowywane przez Główny Urząd Statystyczny na podstawie badań próbek konsumentów. Wymienione wskaźniki są przykładami prób syntetycznego ujęcia nastrojów konsumenckich w poszczególnych krajach w odniesieniu do teraźniejszości i zazwyczaj bliskiej przyszłości.

Warto też dodać, że tak jak dla gospodarki konkretnego kraju tło stanowi gospodarka światowa, tak kontekstem dla składników gospodarki narodowej jest właśnie ogólna sytuacja tejże gospodarki. Odnosi się to zarówno do przekroju sektorowo-branżowego danej gospodarki, jak i do przekroju przestrzennego, czyli na przykład do podziału na regiony, jakie stanowią poszczególne województwa, powiaty czy inne konfiguracje terytorialne.

Wskaźniki branżowe i specjalistyczne

Wskaźniki nastrojów są ważnym barometrem wyprzedzającym rynek, jednak z perspektywy każdego przedsiębiorstwa kluczowe jest otoczenie branżowe. Jeszcze do niedawna definicja branży była dość prosta, jednak dzisiaj otoczenie konkurencyjne nabrało nowego wymiaru i warto

patrzeć na branżę nie z perspektywy produktowo-usługowej, ale w powiązaniu z zaspokajanymi potrzebami. Na przykład o pieniądze, jakie konsumenci są skłonni wydać na zaspokojenie potrzeby wypoczynku, rywalizują zarówno wydawcy książek, jak i biura podróży, kluby sportowe, kina, teatry, stacje telewizyjne oraz ogrody zoologiczne, a nawet producenci smartfonów. Lista istotnych wskaźników opisujących sytuację w danej branży zmienia się w porównaniu z listą charakterystyczną dla gospodarki światowej czy dla całej gospodarki krajowej. Lista ta obejmuje przykładowo następujące mierniki: wolumen i dynamikę sprzedaży danej branży, wolumen i dynamikę sprzedaży branż odbiorców i branż dostawców, wolumen i dynamikę sprzedaży w branżach substytucyjnych, wolumen i dynamikę sprzedaży najważniejszych graczy (konkurentów, odbiorców, dostawców, producentów substytutów itp.).

Jeśli uznalibyśmy, że wskaźniki opisujące sytuację gospodarczą w szeroko rozumianej branży, w której jesteśmy klasyfikowani, są nie do końca adekwatne do naszej sytuacji, można spróbować zbudować zestaw wskaźników odnoszących się do specyficznej dla nas niszy. Taką grupę zwykło się nazywać grupą strategiczną, choć pasowałoby tutaj także określenie subbranża. Tworzeniem tego rodzaju wskaźników gospodarczych zajmują się zazwyczaj wyspecjalizowane instytucje badawcze – firmy konsultingowe, stowarzyszenia branżowe itp.

Problem w złożoności

Wymieniane w tekście wskaźniki nie stanowią wiedzy tajemnej, ale posługiwanie się tymi miernikami ze zrozumieniem wymaga znajomości podstaw statystyki. Znajomość kluczowych wskaźników z pewnością pomaga w prowadzeniu biznesu i podejmowaniu decyzji strategicznych i operacyjnych, nie należy jednak ich fetyszyzować. Złożoność współczesnych gospodarek, nawet w wypadku rzetelnego zebrania wszystkich wskaźników ilościowych i jakościowych oraz uważnego ich przeanalizowania, pozostawia wiele miejsca na to, co można określać jako przypadek, szczęście czy sztuka zarządzania firmą. W efekcie, mimo założenia o wolnym dostępie do pełnej, doskonałej i bezpłatnej informacji, w realnym świecie wszystko zależy od liderów i ich umiejętności wykorzystania danych do zarządzania w zmieniającym się świecie. 🌐

prof. dr hab. Marian Gorynia

pracownik naukowo-dydaktyczny w Instytucie Gospodarki Międzynarodowej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu